

A gyarmatpusztai vadgesztenyés

Egzóta faállományok rovarfaunája, biodiverzitása eredendően szegényebb, mint az őshonos fajokból álló erdők. Hazánkban ezt a megállapítást főleg az akác, a nemes nyár és a feketefenyő monokultúrák esetében szokás hangsúlyozni, de gyakorlatilag igaz ez Európa bármely egzóta fajára. Mind a szakemberek, mind a laikus közönség véleménye igen gyakran negatív beállítottságú a nem őshonos fajokból létrehozott erdőkkel kapcsolatban. A kritikák az esetek többségében jogosak, jelen cikkünkben azonban egy olyan példát szeretnénk bemutatni, ahol a domináns egzóta faj ellenére sem a madárvilág, sem a talajfauna változatossága nem marad el lényegesen a természetes állapottól.

A Gerecse hegység délkeleti lábánál Gyarmatpusztánál található hazánk és egyben Közép-Európa legnagyobb kiterjedésű (22 hektár), elegenden vadgesztenye (*Aesculus hippocastanum* L.) állománya, a gróf Sándor Móricz által az 1830-as években épített vadaskertben. A 115 évvel ezelőtt vadtakarmányozási céllal elegendően ültetett erdőn kívül a területen számos fasor és elszigetelt facsoport található a fajokból. A vadgesztenye őshonos elterjedési területe Európában a Balkán-félszigetre korlátozódik, ahol mind Bulgáriában, mind Görögországban, Albániában és Macedóniában található állományai. Városi környezetben azonban elterjedten ültették az egész kontinensen. A természeti és kultúrtörténeti szempontból egyaránt rendkívül értékes gyarmatpusztai területről nem rendelkezünk faunisztikai ismerettel. Vizsgálatainkkal

betekintettünk az idős faállományhoz kötődő faunaelemek két csoportjába (madarak, ugróvillások), részletes adatokat nyerve róluk.

A madárállomány felmérésére az ún. „pont regisztrációs” módszert alkalmaztuk 2002 áprilisában 3 állománytípusban, háromszoros ismétléssel: a/ összefüggő, elegenden, nagy kiterjedésű gesztenyés (3 pont); b/ izolált gesztenyések: Sötét-völgy, 14 gesztenyefa, Pacalos (1-1pont) és c/ gyertyános-tölgyes állományok a gesztenyések (izolált) közelében (3 pont). Talajzoológiai vizsgálatok során két izolált gesztenyés és egy őshonosnak, „természetesnek” tekinthető tölgyesállományban gyűjtöttünk talajmintát, összesen 41-et, amely jól reprezentálja a vizsgált területet. Az állatok kinyerése a talajból papírtölcséres futatókkal történt. A vizsgált faállományok közötti hasonlóságot, illetve különbözőségeket hasonlósági (Sörensen) index segítségével fejeztük ki.

Eredmények

A madártani felvételek során 28 faj 158 egyedét találtuk a vizsgálati területen. 18 madárfajt találtunk az összefüggő, 16-ot az izolált gesztenyésekben és 14-et a gyertyános-tölgyes faállományokban. A hasonlóság viszonylag magas a gesztenyés két típusa között. Itt eudomináns (>10%), domináns (5-10%) fajok a szécinege, a csuszka, az erdei pinta, a seregély, a mezei veréb és az örvös légykapó. Utóbbi faj magas előfordulása (1,7 egyed/felvételi pont az összefüggő, ill. 0,7 egyed/felvételi pont az izolált gesztenyésekben) arra utal, hogy a gesztenyefák kiváló fészkelési

lehetőséget nyújtanak az odúlakók számára.

A gesztenyés és a gyertyános-tölgyes madárfaunájának összevetésekor kitűnik, hogy előzőben 4 harkályfaj is megtelepedett, ami hiányzik az utóbbi mintaterületekről. Ennek oka esetünkben egyértelműen az állomány korával hozható kapcsolatba. A gesztenyefák és állományaik az odúlakó madarak menedékként szolgálnak, amíg a környező tölgyek kora és törzsátmérője nem éri el azt a méretet, ami már az odúlakók megtelepedésére alkalmas. Másfelől a gyertyános-tölgyes faunája gazdagabb a földön, a cserjeszintben alacsonyan fészkelő fajok tekintetében. Ide tartozik a barátka, a füzikék, a vörösbegy és a citrom sármány.

A vizsgált terület talajában 45 ugróvillás (*Collembola*) faj előfordulását állapítottuk meg, ami nagy fajgazdagságot jelent. Legmagasabb fajszámot a 14 gesztenyefa és a kontrollnak tekintett Pacalos nevű területen találtunk. A két hely között fajgazdagságban a különbség gyakorlatilag elenyésző, míg egyedszám tekintetében a Sötét-völgy és a kontroll terület áll az első helyen.

A hasonlósági index a vizsgált mintavételi helyek viszonylatában 20% és 54% között mozog, ami alacsonynak tekinthető és arra hívja fel a figyelmet, hogy minden területet sajátos *Collembola* fauna népesít be. Faunisztikai meglepetés a *Jevania weinerae* első magyarországi előfordulása a 14 gesztenyefa talajából gyűjtött mintában. Ez a faj eddig csak Lengyelországból, a Pieniny-hegység ártéri égererdeiből ismert.

Következtetések

A vizsgált terület magas örvös légykapó állománya azért jelentős, mert ez a faj szerepel az Európai Unió 1992-ben elfogadott 92/43/EEC jelű útmutatásában. Ez a direktíva a természetes élőhelyek és a fauna megővésének érdekében védelemre javasolja azokat a területeket, ahol a javaslatban szereplő fajok előfordulnak. Az EU szintjén ez összesen 623 fajt jelent. Hazánkban 79 madárfaj fel-

mérésére van szükség az útmutató szerinti madárvédelmi területek kijelöléséhez. Az örvös légykapó előfordulás további jelentősége, hogy e faj táplálékát széles spektrumban, földről, fatörzsről, lombkorona szintből és a légtérből egyaránt gyűjti, ezért megtelepedése mindig a gazdag rovarfaunához, a magas biodiverzitáshoz társítható. Előfordulása, fészkelése ezért bioindikációs értékkel bír erdővédelmi vonatkozásban is.

Az általunk vizsgált ugróvillások alapján elmondhatjuk, hogy sem a fajszám, sem az egyedszám tekintetében nem találtunk lényeges eltérést az őshonos gyertyános-kocsánytalan tölgyes és az „idegen” vadgesztenyés talajában élő ugróvillások esetén.

Köszönetnyilvánítás

A kutatást az OTKA 15177 sz. pályázat anyagi támogatása tette lehetővé.

Erdésziskolák VIII. sporttalálkozója Ásotthalmon

Eredmények:

Kispályás foci: 1. Sopron, 2. Barcs, 3. Szőcsénypuszta, 4. Ásotthalom, 5. Szeged, 6. Piliscsaba.

Röplabda: 1. Mátrafüred, 2. Sopron, 3. Barcs.

A csapatjátékok mellett egyéni vetélkedők is zajlottak. Az első három helyezett versenyszámonként oklevelet és a sportágnak megfelelően fakupát vehetett át.

Lövészet:

Nők: 1. Zsírosné Kiss Erzsébet (Ásotthalom), 2. Szecsődi Andrea (Szőcsénypuszta), 3. Farkas Jánosné (Szőcsénypuszta)

Férfiak: 1. Sárucz János (Ásotthalom), 2. Zsíros Attila (Ásotthalom), 3. Szabján Gábor (Barcs).

Asztalitenisz:

Nők: 1. Tihanyi Klára (Szeged), 2. Kisgyura Brigitta (Szőcsénypuszta), 3. Rác Albertné (Ásotthalom).

Férfiak: 1. Gyuricza Zoltán (Szőcsénypuszta), 2. Bácsis Gábor (Szőcsénypuszta), 3. Petrovics Győző (Piliscsaba).

Fekvenyomás:

Nők 65 kg alatt: 1. Koller Katalin (Szőcsénypuszta), 2. Mityókné Csóti Julianna (Ásotthalom) 3. Szász Andrea (Ásotthalom).

Nők 65 kg felett: 1. Farkas Jánosné (Szőcsénypuszta), 2. Zsírosné Kiss Erzsébet (Ásotthalom), 3. Büki Éva (Ásotthalom).

Férfiak 90 kg alatt: 1. Szécsi József Tibor (Ásotthalom), 2. Fülöp Andor (Mátrafüred), 3. Zsíros Attila (Ásotthalom)

90 kg felett: 1. Kocsis Attila (Ásotthalom) 2. Szabó Tamás (Ásotthalom),

Sakk:

1. Schöffler Károly (Szőcsénypuszta), 2. Káplár János (Szőcsénypuszta) 3. Olasz Dezső Árpád (Piliscsaba).

Ősszel Szőcsénypuszta ad helyet a következő sporttalálkozóknak.

Kép és szöveg: **Andrési Pál**

A győztes soproni csapat

Kiss Vince (balról), Mendli László és Andrésiné Ambrus Ildikó